

СИСТЕМА ЗАКОНОДАВСТА ТА МІСЦЕ В НІЙ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Питання поняття системи законодавства довгий час залишається актуальним у межах теорії держави і права. Система законодавства тісно пов'язана з системою права та іншими правовими категоріями, але досі вчені-науковці не мають єдиної думки щодо співвідношення між цими двома системами. Актуальність досліджень полягає в тому, що знання особливостей системи законодавства, а також систематизації правових актів важливе як для майбутніх фахівців в галузі права, так і для людей інших сфер діяльності: поліцейських, політиків, соціологів тощо.

Ця тема достатньо освітлена в юридичній літературі. Укази Президента, закони, видані Парламентом, постанови та інші нормативно-правові акти – елементи системи законодавства. Існує ряд публікацій в літературі (статті в юридичних журналах і газетах), які розкривають різні питання пов'язані з системою законодавства. Також є ряд монографічних праць з цієї теми.

Деякі фахівці в галузі права зазначають, що термін «законодавство» і «система законодавства» дуже близькі і водночас нетотожні. Терміном «законодавство» підкреслюється зовнішній результат законотворчості, виражений у його формах, а терміном «система законодавства» розкривається внутрішня структура ієрархічно супідрядних елементів законодавства.

Система законодавства – це сукупність діючих у державі нормативно – правових актів, які відбивають внутрішні характеристики права і яким притаманні єдність та структурна узгодженість. Система законодавства складається в результаті закріплення правових норм у нормативно-правових актах і систематизації цих актів. Іншими словами, система законодавства – це сукупність джерел права, які є формою вираження правових норм. Право не існує поза законодавством. Вони співвідносяться як форма та зміст. Саме в законодавстві правові норми та їх різні структурні утворення отримують свій реальний вираз, зовнішній прояв. В цьому система права та система законодавства в цілому узгоджуються.

В юридичній науці поняття «система законодавства» розглядається у широкому та вузькому розумінні. Так, у широкому розумінні, система законодавства – це одна з форм існування права, спосіб надання юридичного значення нормам права, засіб їх організації та поєднання у статті нормативно-правових актів та інших правових приписів. Широке трактування включає в поняття законодавства: акти законодавчих органів і підзаконні акти (акти органів управління та ін.). Крім того, це система всіх виданих і впорядкованих державними органами, безпосередньо народом або уповноваженими суб'єктами нормативно-правових актів (законів та підзаконних нормативно-правових

актів). У вузькому розумінні система законодавства – це система усіх виданих парламентом або уповноваженими суб'єктами, у тому числі і народом на референдумі – законів. Вузьке розуміння – акти законодавчих органів: закони і постанови парламенту про введення цих законів у дію. Система законодавства є формою існування правових норм, засобом їх організації у правові акти.

Сьогодні перевага віддана вузькому трактуванню законодавства. Ця система є зовнішнім відображенням системи права, яка набуває реальності саме в чітких, формально визначених нормативно-правових актах, що служить зовнішньою формою об'єктивації правових норм. Вона має складну структуру. Можна виділити горизонтальну, вертикальну, федеративну і комплексну будови системи законодавства.

Головною ознакою, що характеризує систему законодавства в нашому суспільстві, виступає її поділ усередині ієрархічної структури законодавства – в залежності від юридичної сили, усі нормативно-правові акти можна поділити на два види – закони та підзаконні нормативно-правові акти.

Як зазначають вчені-правознавці – всі три структури (функціональна, ієрархічна і горизонтальна) забезпечують юридичну єдність, внутрішню узгодженість та цілісність законодавства.

Одним з пріоритетних напрямів правової реформи та вдосконалення правової системи України на нинішньому етапі є питання систематизації законодавства. У вітчизняній практиці законодавчої діяльності консолідація не мала істотного впливу на формування системи законодавства, незважаючи на те, що укрупнення та об'єднання правового матеріалу, що є суттю цього процесу, в цілому є позитивними факторами з точки зору уникнення колізій у законодавчому регулюванні та зручності користування законами. Потенціал консолідації не був використаний у повній мірі при побудові сучасної системи законодавства України. Більше того, не всі наукові джерела виділяють її як окрему форму систематизації, забуваючи про неї. Проте вході законодавчої діяльності Верховної Ради відбувалися процеси, які дуже близькі за своєю природою до консолідації. Йдеться про прийняття законів «у пакеті». Приймаючи закони «в пакеті», законодавець ніби підкреслює, що вони регулюють одне і те ж коло відносин і відокремлені один від одного, не принесуть очікуваного результату. Подібне прийняття законів «в пакеті» є різновидом консолідації.

При виданні нових законодавчих актів далеко не завжди дотримуються вимоги законодавчої техніки. Українське законодавство не завжди встигає за динамікою розвитку суспільних відносин, інколи вступає у протиріччя з раніше прийнятими правовими актами.

Сучасна Конституція України, прийнята 28 червня 1996 року – найважливіший нормативно-правовий акт новітньої Української держави. Україна здобула свій Основний Закон – необхідний елемент сучасної законодавчої системи. Юридичне оформлення Основного Закону в Україні стало своєрідним поштовхом до активізації процесу подальшої розбудови правової держави.

Конституція України має велику юридичну цінність – вона є дуже

важливим правовим документом, бо саме в ній зафіксовано відповідний стан розвитку нашої держави і суспільства, їх правової системи, вона є юридичною базою решти законів. Конституція – це Основний Закон нашої держави, який має найвищу юридичну силу. У ст. 8 Конституції закріплює одне з найважливіших положень: «Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй.» Усе ж, що суперечить Конституції або не відповідає їй, вважається незаконним. Тому в ієрархічній побудові системи законодавства, Конституція займає перше місце.

Система законодавства України є досить недосконалою і потребує великої праці над нею. В законодавстві України ще діють акти котрі застосовувались в СРСР, і вони сприяють гальмуванню розвитку української, демократичної, незалежної, правової держави.

Система законодавства України потребує суттєвих змін, при створенні системи законодавства України орієнтирами мають бути конституційні принципи «верховенства права» щодо його обов'язковості у законотворчій роботі, «верховенства Конституції» щодо інших законодавчих актів, та «верховенства закону» в ієрархії всіх нормативних актів.

Іншими словами, наше нове законодавство має бути більш реалістичним, працювати на інтереси і потреби держави і суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України від 28.06.1996 з наступними змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.

2. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: [підручник] / О. Ф. Скакун. — [2-ге видання]. — К.: Алеута; КНТ; ЦУЛ, 2010. — 520 с.

3. Загальна теорія держави і права : [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів]/ М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін. За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О.В. Петришина. – Харків.; Право, 2009.- 584с.